

Eduskunnan Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta (HE 74/2023)

Suomen Vuokranantajat kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi koskien hallituksen esitystä eduskunnalle asumistukilainsäädännön muuttamisesta.

Lausunnonantajasta

Suomen Vuokranantajat ry on valtakunnallinen vuokranantajien edunvalvonta- ja palvelujärjestö. Järjestö edustaa Suomen yksityisiä vuokranantajia, jotka vuokraavat noin 360 000 asuntoa. Nämä asunnot ovat lähes 40 prosenttia kaikista vuokra-asunnoista ja niissä asuu noin 570 000 asukasta. Suomen Vuokranantajat tarjoaa Suomen parasta asiantuntijatietoa vuokrauksesta ja asuntosijoittamisesta ja valvoo jäsentensä etua vuokrasuhteisiin liittyvissä asioissa. Yhdistyksellämme on noin 30 000 jäsentä.

Asumistuen kokonaisuudistus

Asumistuen kokonaisuudistuksella tavoitellaan valtion talouden tasapainottamista ja asumistukimenojen kasvun hillitsemistä. Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoitteeksi myös kohdentaa tukea sitä eniten tarvitseville ryhmille. Suomen Vuokranantajat pitää hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta hyvänä. Asumistuen kokonaisuudistuksen vaikutukset eivät kuitenkaan ole täysin linjassa asetetun tavoitteen kanssa.

Vaikuttavimmat keinot hillitä asumistukimenojen kasvua tai jopa pienentää niitä on huolehtia työllisyydestä sekä riittävästä asuntotarjonnasta. Nämä keinot myös vähentävät tukitarvetta ilman, että pienituloisten kotitalouksien toimeentulo tai asuminen vaarantuisi. Viime vuosien vahva työllisyysaste on johtanut siihen, että asumistukea saavien ruokakuntien määrä kääntyi laskuun vuonna 2021. Myös asuntotarjonnan kasvu on edesauttanut asumistukimenojen kasvun taittumista.

Ekonomistit pitävät yleistä asumistukea pääsääntöisesti toimivana asumisen tuen muotona. Se kohdentuu yhdenvertaisesti taloudellista tukea tarvitseville vuokralaisille. Tukimuoto ei tutkimusten mukaan vääristä merkittävästi vuokramarkkinoiden toimintaa. Asumistuki joustaa tukea saavan tulojen mukaan, ja kohdentuu siten paremmin tukea tarvitseville, kuin julkisesti tuettu asuntokanta. Asumisen tukeminen yleisen asumistuen avulla tukee siten hallituksen tavoitetta kohdentaa tuki sitä eniten tarvitseville ryhmille.

Asumistukeen nyt esitetyt leikkaukset kohdistuvat kaikkiin pienituloisiin, ja etenkin niihin, joilla ei ole mahdollisuutta hankkia lisätuloja. Lähes kaikissa asumistukea saavissa ryhmissä esitetyt muutokset leikkaavat asumistukea merkittävästi, suurimmillaan jopa yli 100 euroa kuukaudessa. Esimerkiksi tukiosuuden alentaminen 80 %:sta 70 %:iin vaikuttaa erittäin voimakkaasti kahden alimman tulokymmenysten käytettävissä oleviin tuloihin. Näillä ryhmillä asumisen kustannukset ovat jo nyt alhaiset, ja heillä on hyvin rajalliset mahdollisuudet siirtyä nykyistä edullisempaan asuntoon.

Lakiesityksessä todetaan, että kaikkein pienituloisempien kohdalla asumistuen leikkaus kompensoituu toimeentulotuella. Kelan arvion mukaan toimeentulotukea saavien kotitalouksien määrä kasvaa 15 000:lla. Tämä kasvattaa kuntien toimeentulotukimenoja ja luo asumistukea suurempia kannustinloukkuja. Asumistukea koskevat muutokset eivät ole tarkoituksenmukaisia, jos muutoksilla kasvatetaan samalla toimeentulotukimenoja.

Enimmäisasumismenojen kuntaryhmien 1 ja 2 yhdistäminen osuu helsinkiläisiin asumistuen saajiin. Muutosta voi kuitenkin pitää perusteltuna siitä näkökulmasta, että pääkaupunkiseutu on samaa työssäkäyntialuetta, jonka jokaisessa kaupungissa on kalliimpia ja edullisempia alueita. Toisaalta lakiluonnoksen mukaan lähes kaikki Helsingissä yleistä asumistukea saavat ylittävät jo nykyiset enimmäisasumismenot, joten on perusteltua kysyä, onko pääkaupunkiseudun enimmäisasumismenojen raja arvioitu oikein.

Ansiotulovähennyksen poistamisen vaikutukset ovat ristiriitaisia. Ylimmissä asumistukea saavissa tuloluokissa tuki lakkaa muutoksen myötä, ja kannustaa siten lisätyötunteihin saman tulotason säilyttämiseksi. Samalla muutos kuitenkin heikentää työttömän kannusteita ottaa vastaan osa-aikatyötä. Tämä vaikeuttaa erityisesti niiden henkilöiden toimeentuloa, jotka eivät kykene kokopäivätyöhön. Kokonaismuutokset työllisyyteen eivät lakiluonnoksen mukaan ole merkittäviä. Sosiaaliturvan muutoksissa tulisi pyrkiä siihen, että työn vastaanottaminen on aina kannattavaa.

Valmistelun yhteydessä on käyty keskustelua myös asumistuen vaikutuksista vuokriin ja esitetty toiveita asumistuen leikkausten vuokratasoa alentavasta vaikutuksesta. Suomessa Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT on selvittänyt asumistuen korotusten vaikutuksia vuokratasoon ja on todennut, että asumistuen korotukset eivät nostaneet tuensaajien maksamia vuokria. Tämän perusteella on tehty johtopäätös, ettei myöskään asumistuen leikkauksella ole suurta vaikutusta vuokriin.

Asumistuen leikkausten vaikutuksista on julkaistu melko tuore tutkimus Englannista (<https://academic.oup.com/jeaa/article-abstract/21/2/526/6835413>). Kyseinen tutkimus osoitti, että Englannissa vuonna 2011 tehtyjen asumistuen leikkausten seurauksena hädät ja asunnottomuus lisääntyivät. Asumistuen leikkauksen aikaansaamat säästöt olivat pienet ja niiden vastapainona esimerkiksi asunnottomuuden ehkäisyyn käytetty rahamäärä kasvoi. On riskinä, että myös Suomessa asumistuen leikkaus johtaa maksuvaikeuksiin, vuokravelkoihin ja sitä kautta häättöihin. Häätöjen lisääntyminen puolestaan vaikeuttaa hallituksen asunnottomuuden poistamista koskevan tavoitteen toteutumista.

Suomen Vuokranantajat ymmärtää tarpeen valtiontalouden tasapainottamistoimille, mutta näkee, että asumistukeen kohdistuvien leikkausten seuraukset ovat osin kohtuuttomia, ja voivat johtaa sosiaalisiin ongelmiin. Säästötoimia tulisi kohtuullistaa ja tehdä asteittain, jotta voidaan arvioida muutosten todellisia vaikutuksia.

Lopuksi Suomen Vuokranantajat haluaa painottaa kuntien tarjoaman asumisneuvonnan roolia asumistuen ja toimeentulotuen muutoksissa. Asumisen tukimuotoihin ehdotetaan mittavia muutoksia, joilla on konkreettisia vaikutuksia lähes kaikkiin asumistuen ja suureen osaan toimeentulotuen saajista. On todennäköistä, että asumisen tukien leikkaukset aiheuttavat tuen saajille vaikeuksia selvittää asumiskuluistaan ja tuen tarve hädän välttämiseksi tai uuden asunnon löytämiseksi kasvaa.

Asumisneuvontaa on vuoden 2023 alusta juuri laajennettu koskemaan kaikkia asukkaita. Se on todettu onnistuneeksi ennaltaehkäiseväksi palveluksi mm. vuokravelkojen, asumisen häiriöiden ja häättöjen vähentämisessä sekä asumisen jatkumisen turvaamisessa. Palveluna asumisneuvonta on kustannustehokas ja tuo säästöjä auttamalla asukasta ennen ongelmien kärjistymistä. Onkin huolestuttavaa, että samaan aikaan asumisen tukiin kohdistuvien leikkausten kanssa hallitus on esittänyt valtion talousarviossa asumisneuvonnan taloudellisten resurssien puolittamista.

Sanna Hughes
Toiminnanjohtaja
Suomen Vuokranantajat ry